

**В. Білик,
О. Задоя,**
*кандидат економічних наук, доцент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

МИСТЕЦТВО ОРАТОРСТВА ЯК КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНЦІЯ ЛІДЕРА: СТРАТЕГІЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ

Анотація. В роботі проведений ретроспективний аналіз виникнення та розвитку ораторського мистецтва. Підтверджено, що застосування вдалих риторичних прийомів було необхідною умовою успішного політичного та соціального життя на всіх етапах розвитку суспільства починаючи зі Стародавньої Греції і до теперішніх часів. Особливого значення ораторські промови набували під час реформаторських зрушень – деякі з них увійшли в історію як зразки мистецтва публічного виступу відомих політичних лідерів. В процесі дослідження зазначено, що з розвитком технологій масових комунікацій, ораторське мистецтво почало доповнюватися медіа засобами: радіо, телебачення, інтернет. Виявлено, що успішний публічний виступ в сучасному світі вимагає ретельної підготовки. Виділено дев'ять риторичних ходів із відповідними кроками для побудови виступів. Подальший аналіз різних розділів виступів показав, що домінуючими ходами були вступ до теми для вступного розділу, розвиток теми для основної частини та кроки до заключного розділу. У підсумку визначено, що ораторське мистецтво є інструментом переконання, інформування та мотивації. Кожен успішний лідер в свою чергу має повноцінно розуміти значення цього мистецтва для якісного впливу на аудиторію і також вміти навчатися цьому мистецтву задля того, аби досягти бажаних результатів.

Ключові слова: *ораторське мистецтво, риторика, публічний виступ, мистецтво переконання, комунікації, аудиторія, лідер, стратегія.*

Abstract. The paper provides a retrospective analysis of the emergence and development of oratorical art. It has been confirmed that the use of successful rhetorical techniques was a necessary condition for successful political and social life at all stages of the development of society, starting with Ancient Greece and up to the present time. Oratorical speeches acquired a special importance during reform movements - some of them went down in history as examples of the art of public speaking by

famous political leaders. In the process of research, it was noted that with the development of mass communication technologies, the art of oratory began to be supplemented by media: radio, television, the Internet. It was found that a successful public speech in the modern world requires careful preparation. Nine rhetorical moves are highlighted with corresponding steps for constructing speeches. Further analysis of the different sections of the performances showed that the dominant moves were the introduction of the theme for the opening section, the development of the theme for the main section, and the steps to the closing section. As a result, it was determined that oratory is a tool of persuasion, information and motivation. Each successful leader, in turn, must fully understand the importance of this art for quality influence on the audience and also be able to learn this art in order to achieve the desired results.

Keywords: *oratory, rhetoric, public speaking, art of persuasion, communications, audience, leader, strategy.*

Вступ. Ораторське мистецтво з давніх часів виступає потужним інструментом, який лідери використовують задля впливу на маси людей. В соціальних та політичних дискусіях вдала риторика завжди дає переваги та допомагає переконувати. Варто відмітити, що філософська думка протягом свого розвитку також спиралася на використання цього мистецтва – відомі мислителі прикрашали свої виступи ораторськими прийомами.

В сучасному світі при постійному вдосконаленні медіа та інтернету, володіння мистецтвом публічного виступу є запорукою успіху в будь-якому напрямку: бізнесі, політиці, навчанні, особистих та суспільних відносинах тощо. Наразі висока конкуренція в різних аспектах життя вимагає від лідера достатньо серйозної та кропіткої роботи по підготовці своїх виступів, що робить ораторське мистецтво його ключовою компетенцією.

Мета роботи. На основі ретроспективного аналізу дослідити етапи становлення ораторського мистецтва, визначити сучасні напрямки розвитку прийомів риторики та риторичних ходів із відповідними кроками для побудови виступів.

Виклад основного матеріалу. Ораторське мистецтво, або риторика, – це мистецтво переконливого мовлення, здатність говорити так, щоб впливати на думки, емоції та поведінку аудиторії. Таке вміння впливати через слово було важливим у різні епохи, і також залишається актуальним і сьогодні.

Це мистецтво виникло в античні часи, коли з'явилася потреба у публічних виступах для вирішення важливих соціальних питань.

Вважається, що його зародження відбулося в Стародавній Греції у V столітті до нашої ери [1]. Володіння цим мистецтвом стало необхідною умовою успішного політичного та соціального життя.

Основоположниками риторики у Стародавній Греції є такі мислителі, як Горгій, Протагор та Платон. Однак найвідомішим грецьким філософом, який досліджував риторику, був Аристотель, який є автором праці «Риторика», котра стала основним джерелом для вивчення цього мистецтва, де він визначив риторику як «мистецтво переконання» [2].

Ораторське мистецтво було також досить актуальним і в Стародавньому Римі, де найвидатнішим з ораторів та філософів на той час був Цицерон. Саме він розглядав ораторське мистецтво не лише, як техніку, але й як засіб вираження моральних ідей. Його промови на політичних і судових аренах стали прикладами для майбутніх поколінь.

Також відомий Квінтіліан, римський вчений та викладач риторики, написав фундаментальну працю «Повчання оратора», де він систематизував правила риторики та зробив акцент на моральних якостях оратора [3].

Як відомо, в Середньовіччі також, риторика залишалася досить важливим мистецтвом, хоча її роль вже суттєво змінилася. Більшість освічених людей того часу були священнослужителями, і риторика використовувалася переважно для проповідей та релігійних текстів. Середньовічні оратори зосереджувалися на морально-етичних аспектах риторики, які допомагали їм саме у пропаганді християнських цінностей.

Під час епохи Відродження ситуація також не змінилася, на рахунок мети використання цього мистецтва. Саме тоді відбувся новий сплеск інтересу до риторики, коли відродивши класичні традиції Стародавньої Греції та Риму, ренесансні мислителі, як-от Еразм Роттердамський та Джорджо Тріссіно, розширили значення риторики, знову звернувшись до риторичного мистецтва, як до інструменту політичного та соціального впливу.

У XVIII-XIX століттях ораторське мистецтво стало важливим інструментом для політиків, реформаторів та лідерів різних політичних рухів саме на Заході. І досі досить відомі промови таких історичних постатей, як Аврахама Лінкольна, Джона Кеннеді та Франкліна Рузвельта, що увійшли в історію, як зразки мистецтва публічного виступу [4].

Саме з XX століття, з розвитком технологій масових комунікацій, ораторське мистецтво продовжило відігравати важливу роль, але тепер

доповнювалося іншими засобами медіа, як-от радіо, телебачення та інтернет. Поява цих нових платформ дозволила ораторам впливати на значно більшу аудиторію, ніж будь-коли раніше.

Сама по собі здатність виступати на публіку є однією з найважливіших навичок для будь-якого лідера, що дозволяє йому, в першу чергу, надихати, інформувати та впливати на аудиторію. Добре виголошена промова може сформувати громадську думку, спонукати до рішучих дій і створити авторитетне та впливове обличчя перед людьми. Однак, успішний публічний виступ вимагає набагато більше, ніж природна харизма чи красномовство, – це завжди вимагає ретельної підготовки, навіть для справжніх професіоналів. Ця підготовка передбачає ретельне дослідження аудиторії, ефективну організацію подачі самої інформації, відпрацювання матеріалу та керування власним тілом і нервовим станом.

Першим кроком у підготовці до публічного виступу є розуміння його мети та аудиторії. Основною метою є переконання аудиторії, інформування та мотивація. Це важливо в першу чергу для того, аби сформувати основну думку та тон.

Також не менш важливим є розуміння аудиторії. Лідер повинен знати, з ким він розмовляє – чи то зі співробітниками, зацікавленими сторонами, політичними прихильниками чи широкою громадськістю. Пристосування промови до потреб, очікувань та інтересів аудиторії збільшує ймовірність справити необхідний вплив та донести саме ту думку, яка була вкладена у сам виступ. Лідер повинен враховувати культуру мислення аудиторії, культурний контекст, цінності та проблеми. Це допоможе створити повідомлення, яке резонує з аудиторією на особистому рівні.

Наприклад, політичний лідер, який звертається до групи молодих активістів, повинен буде прийняти інший тон і підхід, ніж генеральний директор, який звертається до акціонерів. Мова, стиль і приклади, які використовуються у промові, повинні відповідати інтересам аудиторії, з метою підтримки її зацікавленість протягом усієї промови.

Щоб завоювати довіру та авторитет, лідер повинен базувати свою промову на точній та актуальній інформації. В більшості випадків в цьому допомагає збір певних фактів, статистичних даних, можливо експертних думок, з метою підтвердження ключової тези своєї промови. Це не тільки посилює аргументацію, але й робить промову переконливішою для слухачів.

Ретельне дослідження передбачає перегляд різноманітних джерел – статей, книг, тематичних досліджень, звітів. Лідер також повинен передбачити можливі контраргументи чи запитання, та заздалегідь

підготувати відповіді. Крім того, історії та приклади, взяті з досвіду реального життя чи історичних подій, можуть бути потужними інструментами для залучення аудиторії. Вони додають промові глибини та емоційного характеру, роблячи основні ідеї більш відчутними та зрозумілими.

Після завершення дослідження наступним важливим кроком є структурування промови. Ефективна промова повинна мати чіткий початок, основну частину та кінець. Міцна структура не тільки забезпечує узгодженість, але й допомагає аудиторії легше засвоїти подану інформацію.

Задля того, аби краще зрозуміти важливість структурування промови, розглянемо дослідження, зроблене «TED Talks» – некомерційної організації в США, що займається розповсюдженням ідей, що мають на меті змінити світ.

З наміром виявити, як успішні оратори будують свої промови, це дослідження мало на меті проаналізувати структуру промов, виголошених на TED Talks, одній із найвпливовіших платформ публічних виступів сьогодні. Для дослідження було зібрано перелік із двадцяти п'яти найпопулярніших виступів TED у 2019 році. Після їх було адаптовано для аналізу риторичних ходів і кроків, тобто використовувався метод, який застосовується в аналізі дискурсу, зокрема в академічному письмі та комунікації, щоб розбити та дослідити структуру тексту, відповідно до його риторичних ходів – різних етапів або компонентів загальної мети тексту.

Дослідження виявило дев'ять риторичних ходів із відповідними кроками для побудови виступів TED (Табл. 1). Подальший аналіз різних розділів виступів показав, що домінуючими ходами були вступ до теми для вступного розділу, розвиток теми для основної частини та кроки до заключного розділу [5].

Для будь-якої промови, перше та найважливіше – вступ, оскільки він задає тон і привертає увагу аудиторії. Як відомо, в більшості випадків результат всієї промови залежить саме від того, як людина спершу залучила аудиторію до того, аби її вислухали. Лідер може розпочати монолог питанням, що спонукає до роздумів, переконливою статистикою, цитатою чи особистою історією. У вступі має бути чітко визначено мету самої промови та надано алгоритм тих питань, які підійматимуться протягом всієї промови.

Наступне та не менш важливе – основна частина. Суть промови має бути організована за ключовими моментами, кожен з яких підтверджується доказами та прикладами. Щоб досягти та втримати інтерес аудиторії, дуже важливо збалансувати логічне міркування та

емоційну привабливість. Для лідера досягнення цього балансу означає демонстрацію авторитету та досвіду, а також спілкування з аудиторією на тому рівні, який буде максимально доступним та зрозумілим для цих людей.

Посилити основну думку промови та залишити незабутнє враження допоможе потужний висновок. Лідер може підсумувати ключові моменти, запропонувати заклик до дії або закінчити потужним заключним висловом. Мета полягає в тому, щоб аудиторія відчула натхнення, необхідну інформацію чи переконання, залежно від основної ідеї промови. Однак, також не слід забувати про слова вдячності своїй аудиторії в самому кінці, адже це надасть відчуття щирості та піклування про своїх слухачів.

Таблиця 1

Аналіз дискурсу структури мовлення з TED Talks Corpus*

	Введення	Основна частина	Заклучна частина
1. Орієнтація слухача	7.14%		
2. Знайомство з темою	54.76%		
3. Презентація доповідача	38.10%	1.64%	3.70%
4. Розвиток промови в тематичному порядку		76.23%	
5. Розвиток промови в порядку розповіді		18.03%	
6. Розвиток теми в порядку «завдання – розв'язання»		2.46%	
7. Підсумок			25.93%
8. Заклучне повідомлення		16.4%	25.93%
9. Подяка			44.44%
Загальна кількість	100%	100%	100%

**Складено авторами за [6]*

Висновок. Таким чином, можемо підкреслити значення ораторського мистецтва, яке, будучи сформованим ще в античні часи, залишається актуальним і сьогодні. Це мистецтво пройшло шлях від засобу політичного і соціального впливу в Стародавній Греції та Римі,

через середньовічні проповіді, до сучасних технологій масової комунікації. Воно є інструментом переконання, інформування та мотивації. Кожен успішний лідер в свою чергу має повноцінно розуміти значення цього мистецтва для якісного впливу на аудиторію і також вміти навчатися цьому мистецтву задля того, аби досягти бажаних результатів.

Список використаних джерел

1. ORATORY - Ancient Greece and Rome: An Encyclopedia for Students (4 Volume Set) URL: <https://erenow.org/ancient/ancient-greece-and-rome-an-encyclopedia-for-students-4-volume-set/316.php>
2. Ancient Rhetoric – Diving into Rhetoric URL: <https://pressbooks.pub/divingintorhetoric/chapter/ancient-rhetoric/>
3. Quintillian's Orator's Education | Rhetoricstudent's Blog URL: <https://rhetoricstudent.wordpress.com/historical-rhetoric/quintillian/>
4. The 15 Most Inspiring Presidential Speeches in American History - HeinOnline Blog URL: <https://home.heinonline.org/blog/2021/02/the-15-most-inspiring-presidential-speeches-in-american-history/>
5. (PDF) A Discourse Analysis of Speech Structure from TED Talks Corpus URL: https://www.researchgate.net/publication/355734383_A_Discourse_Analysis_of_Speech_Structure_from_TED_Talks_Corpus#pf10
6. Move Structure of TED Speeches | Download Scientific Diagram URL: https://www.researchgate.net/figure/Move-Structure-of-TED-Speeches_tbl2_355734383